

Гео Милев

Заключение

Всяко изкуство, което не стане народно изкуство,
е неизкуство, прах и плява по вятъра.
Изкуството върви по своя собствен път,
блазе му, ако народът маже да го последва.

Рих. Демел

Аз завършвам вече своите писма върху литературно-художествена-та култура на нова Германия или както казват немците, *die Moderne*. Аз говорих наистина за много и разнообразни работи и все пак още много работи остават – най-вече по временни причини – недоречени и само загатнати с общи думи в досегашните разправи – първо, върху новата немска музика, второ, върху немския натурализъм, трето, поезията на новите немски поетки и пр.

При това трябва да забележа, че всичко в тези писма – с изключение на последните две – върху Демеля и Франц Щука – е анонимно – не от мое име; т. е. всички мисли и мнения – тъй субективни наглед – разпръснати и изказани в тези писма – с изключение на онези, които изключих по-горе – са не мои собствени, а въобще редовни общоприети мисли и мнения, освободени от екзалтацията на собствения мой бяс – както би казал Емил Верхарн. Искам да кажа, че всички укори и похвали – и особено похвали – в тези писма имат не абсолютна, а релативна – тясно релативна цена.

Целта на моите писма е една пропаганда сред нашенския читателски свят в полза на новата немска литературно-художествена култура. Защото изкуството има нужда от народ; без народа всяко изкуство е неизкуство (*Unkunst*). Ръководен от тази мисъл, аз предпоставих пред литературно-художествените писма две нелитературно-художествени, и то: като предпазване от зараза.

Но и второ едно обстоятелство – много по-силно – ми налагаше едно такова чудовищно свързване на литература и нелитература под общото име – литературно-художествени писма. Именно: че и културата, и некултурата, т. е. Германия отсам и Германия отвъд, извират все из един и същ извор – 70-те години, обединението и превъзможването на Германия.

Политико-икономическото възраждане на Германия имаше като психохисторична последица и едно друго културно възраждане – с пълно право: едно новейшо литературно-художествено възраждане, както казах и по-рано. Не изключително под влажната и благодатна сянка на Гете е достигнала разцвет новата немска поезия, а „изключително“ под сянката на дядя Бисмарк. Лилиенкрон и Ницше са неговите най-преки преображения; а тоже и Демел дори бил негов роднина, макар че твърде далечен роднина – може би десето коляно.

Но ето същият този подем на 70-те години се ражда и в „отвъдната Германия“. И тя е жизнерадостна; само че, струва ми се, такава жизнерадост се нарича на прав човешки език „веселие“ или же – кеф и

рахатлък. Коренът на този кеф и рахатлък е в политикоикономическото преуспяване на Германия.

Днес немецът владее, богатее, господарства – изобщо рахатува и няма какво друго да прави, освен да си дири кефа – и го намира в Spass'a и Fernugen'a¹. И той – немецът – яде, пие, спи и се забавлява чрез смеха, който му доставят оперетките и фарсовете. Бих казал по подражание на Виктор Юго, че това е l'homme qui rit, l'homme qui s'amuse, и бих добавил l'homme qui mange: народът, който се смее, който се забавлява и – яде. Вие ще се излъжете, ако помислите, че аз нарочно и злоумишлено се старая да дам един по-друг смисъл на едно обикновено явление от живота на тълпата, едно „зло“, което е съществувало винаги и навсякъде. Но забележете, че аз не говоря за тълпа, а за народ. И забележете при това, че този народ, със своето гастронормство и безгрижие, се явява на света за пръв път в 80-те години заедно с поезията на Лилиенкрона и пр. Това е факт, съвсем не случаен, факт, който иска своето обяснение. За мене той е една непредотвратена аномалия. И това е причината за тъй бързото прецъфтяване на буйно цъфналата новонемска култура.

И като заключение из могъщия подем на 70-те години изникнаха две Германия – Германия на културата и Германия на краха. Апостол Павел казва: всичко изпитвайте и само доброто възприемайте. И то е един не твърде лош морал. Това е моята проповед пред българския читател в полза на новейшата немска литературно-художествена култура. А на онези любезни приятели у нас, които милеят за едно истинско изкуство, ще пошушна един добър съвет: приятели, не оставяйте този девствен читател да се опорочи сред корумпираните вкусове на оперетките и комичните фарсове от калъпа на „Мъжемразката“.

КРАЙ

1. Майгап и кеф. (Б.а.)

Източник: Словото

Набиране: Калина Григорова

Първа публикация: сп. „Листопад“, г. I, кн. 42 от 29 юни 1914

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11365>]